

v historii výjimkou. Podle dosavadních poznatků se nepředpokládá počátek demografického přechodu v Německu před počátkem 19. století.

Druhá část recenzované publikace je věnována zvláštnostem demografického přechodu v některých zemích nebo regionech. Demografickou laboratoří je nesporně Sovětský svaz. Podle *A. Višněvského* se zde tato teorie plně potvrzuje a navíc je jí možno využít k prediktivním cílům. Rozdíl mezi jednotlivými republikami a regiony Sovětského svazu jsou dosud velké, a to nejen v demografickém chování, ale i v celkové ekonomické a sociální úrovni. K postupnému vyrovnávání může docházet pouze současně ve všech oblastech. Zvláštnostmi demografického přechodu v Maďarsku se zabývá v dalším příspěvku *D. Dányi* a poslední fázi demografického přechodu v NDR *W. Speigner*. Poslední příspěvky byly věnovány rozvojovým zemím, a to obecně plodnosti (*P. von Blankenburg*), asijským zemím (*J. N. Guzevatij*) a Africe (*M. Massari* a *J.-Y. Raulot*). Ve většině rozvojových zemí je možno zaznamenat počátek demografického přechodu (pokud již

není v jeho druhé fázi nebo před ukončením), ale korelační analýza použitá na africké země ukázala jen velmi málo statisticky významných vztahů s předpokládanými faktory. Ve skutečnosti to pouze naznačuje složitost všech těchto přeměn, ale nepopírá teoretické předpoklady. V posledním příspěvku se *R.-E. Herden* zamýšlí nad historií a současným stavem plánovaného rodičovství v rozvojových zemích. I zde jsou velké rozdíly. V subsaharské Africe 90 % žen nepoužívá dosud žádnou antikoncepci; naproti tomu ve východní Asii je takových žen pouze 26 %.

Závěrem je možno konstatovat, že příspěvky zahrnuté do recenzované publikace doplňují významně dosavadní informace o teoretickém studiu procesu demografického přechodu i některé jeho konkrétní projevy ve světě. Ukazují zároveň na vhodnost zvoleného tématu pro VIII. mezinárodní demografický seminář v Berlíně. Jednu věc je však možno publikaci vytknout. Je v ní neúměrně mnoho neopravených tiskařských chyb; zdá se, jako by vůbec nebyly provedeny korektury.

Květa Kalibová

E. J. Blakely: Planing local Economic Development: Theory and Practice

Sv. 168 Sage Library of Social Research, Newbury Park, London, New Delhi, Sage Publications, 1989, 306 s.

Program války proti bídě neměl mnoho úspěchů; počet pracovních míst v malých městech v některých oborech stále klesá. Počítá se, že 29 miliónů obyvatel USA jsou chudí, 12,6 % z lidí starších sedmnácti let, neumí číst a psát. Existují dva programy pro řešení této situace: Paul Standohar a H. Brown se domnívají, že se musí zlepšit automobilový průmysl a výroba ocele - dvě průmyslová odvětví, v nichž Amerika tradičně vedla.

Druhý program, reprezentovaný například R. Reichem a F. Rohatynem, doporučuje souperit v nových odvětvích, například v počítačích. Dále je zapotřebí anticipovat nové technické změny. V této souvislosti je zajímavé srovnání tradičních přístupů a inovačních kroků. Tradiční metoda spočívá ve zvýšení počtu zaměstnanců a strojů. Inovační

přístup zdůrazňuje potřebu mít vzdělanější zaměstnance a vyšší kvalitu dosáhnout nejen s pomocí nových inženýrských metod, ale i nových ekonomicko-technických přístupů.

Třeba rozlišovat vliv plánu, strategie plánu, a to, zda plán počítá s novými stroji. Plán může mít po svém zavedení i negativní následky, které je třeba včas předvídat. Blakelyho program se opírá o plánování v menších obcích. Připomíná však také plánování, zavedené v třicátých letech, za prezidentství F. D. Roosevelta, známé TVA, Tennessee Valley Authorities, (například organizující stavbu přehrad a elektráren). Program Správy hospodářského rozvoje (Economic Development Administration) počítá s hospodářskou pomocí federální vlády různým státům USA. Analytické metody usnadňují rozbor zaměstnanecké a vůbec hospodářské struktury. Rozdíly v důchodech se stát snaží někdy snížit a podpořit integrující síly v obyvatelstvu různých států.

V další kapitole se diskutuje o časovém postupu realizace plánů. Zajímavé je napří-

klad land banking - nákup pozemků pro budoucí, v současnosti ještě třeba blíže nespecifikované účely.

Pro znázornění kontaktu mezi obcemi a privátními skupinami profesor Blakely často používá popisu konkrétního jednání, což knihu oživuje. V kapitole, zabývající se výrobou a obchodem, Blakely navrhuje, aby se jedna organizace věnovala inkubační práci; fungovala by jako jakési získávací a vývojové středisko. V další kapitole autor analyzuje lidský potenciál a jeho podchycení. Nezaměstnaní jsou chápáni jako potenciál, kterého je třeba hospodářsky využít. Blakely tudíž chápe nezaměstnanost jako sociální výzvu, s kterou se společnost úspěšně vyrovná.

Zajímavá je desátá kapitola, v níž se hovoří o podnicích, které vlastní jejich zaměstnanci. Jak je známo z výzkumů malých skupin, zájem o práci se zvyší, pokládá-li zaměstnanec podnik za svůj majetek;

proto jsou tyto podniky většinou úspěšné. Na základě vlastních zkušeností z Anglie, Švédska, Itálie a Austrálie, Blakely uvádí, že vztah mezi státními institucemi a privátními organizacemi je v těchto zemích těsnější než v USA. Je škoda, že autor se soustřeďuje jen na finanční problémy; vhodná by byla také sociálně-psychologická analýza.

V posledních třech kapitolách se diskutuje o vztahu mezi obyvateli a privátními organizacemi v malých obcích. Výhrada, kterou lze vůči této jinak kvalitní publikaci uplatnit souvisí s tím, že autor zřejmě není příliš obeznámen se sociologickým výzkumem, který ukazuje, že určité veřejné záležitosti jsou úspěšněji řešeny obcemi a ostatními organizacemi, než soukromými podniky. Soukromé organizace v Americe mají pozitivní úlohu, ale některé problémy by se lépe řešily obcí nebo státem.

Jiří Kolaja